

משרד החינוך התרבות והספורט
המינהל הפדגוגי
האגף לתכניות לימודים

מיפוי תכניות לימודים בהתאמה להוראה מחוץ לכיתה

ירושלים תשנ"ז

כתיבה ועריכה: גיל גרטל

ליווי אקדמי: ד"ר ניר אוריון, מכון ויצמן למדע

מרכז הפרויקט באגף לתכניות לימודים: דוד סלע

עריכה לשונית: ליאורה הרציג

עיצוב עטיפה: ציפי פסחוביץ

סדר ולוחות: ארט פלוס, ירושלים

תוכן העניינים

הקדמה 4

חלק ראשון – רקע עיוני

1. קריטריונים למיפוי תכניות הלימודים בהתאמה להוראה מחוץ לכיתה 5

חלק שני – דוגמאות למיפוי תכניות לימודים

1. תכנית הלימודים במקרא 13
2. תכנית הלימודים בתורה שבעל-פה 18
3. תכנית הלימודים בהיסטוריה 22
4. תכנית הלימודים במתמטיקה 27
5. תכנית הלימודים בטכנולוגיה 32

חלק שלישי – דוגמאות למיפוי תחנות למידה מחוץ לכיתה

1. הוראה בתחנה המרכזית החדשה בתל-אביב 39
2. הוראה באתרי עתיקות 47

הקדמה

בשנת תשנ"ו יצאה לאור באגף לתכניות לימודים החוברת "הוראה בסביבת הלימוד החוץ-כיתתית". בחוברת הוצגו המאפיינים של סביבת הלימוד שמחוץ לחדר הכיתה וכן שש דוגמאות למערכי שיעור חוץ-כיתתיים במקצועות לימוד שונים. מטרת פרסום החוברת הייתה "להעלות [באמצעות הדוגמאות] את נושא הלמידה החוץ-כיתתית על סדר יומה של מערכת החינוך" (שם, עמוד 6). גם קוראים שמצאו עניין רב ברעיונות המופיעים בחוברת לא מצאו בה 'כלי עבודה' שבעזרתו יוכלו לפתח באופן עצמאי יחידת לימוד מחוץ לכיתה התואמת את צורכיהם.

החוברת שלפניכם שונה בתכליתה ובמתכונתה. הפעם מובא לעיונכם כלי עבודה רב-חשיבות ליישום ההוראה מחוץ לכיתה: מיפוי תכנית הלימודים. נקודת המוצא בעבודתם של מדריכי טיולים וידיעת-הארץ היא הנוף. הם בודקים מה קיים בנוף מהיבטים מגוונים ומשתיתים את תכנית ההדרכה שלהם על היבטים אלה. להבדיל, נקודת המוצא של המורים היא תכנית הלימודים. לפיכך, יש טעם לשלב למידה בסביבת הלימוד שמחוץ לכיתה, רק אם היא תורמת ממש לתהליך הלמידה הרצוי בתכנית.

לתהליך הבדיקה של השאלה 'האם ראוי כל עיקר לשלב למידה מחוץ לכיתה' אנו קוראים 'מיפוי של תכנית הלימודים בהתאמה להוראה מחוץ לכיתה'. מיפוי זה מאפשר לקבוע: א. האם יש הצדקה לשלב הוראה בסביבת הלימוד החוץ-כיתתית בתכנית לימודים נתונה; ב. מהו הנושא המרכזי של השיעור מחוץ לכיתה; ג. מהי פעילות התלמידים בתחנת הלימוד.

בחוברת שלושה חלקים:

בחלק הראשון מובא הרקע התאורטי למיפוי, ובו דגש על הפוטנציאל החינוכי-לימודי של סביבת הלימוד שמחוץ לכיתה כבסיס לקביעת אמות המידה למיפוי. בחלק השני מובאות דוגמאות מספר למיפוי תכניות לימודים במגוון מקצועות במדעי הרוח, במדעי החברה ובמדעי הטבע.

בחלק השלישי מובאות שתי דוגמאות למיפוי תכניות לימודים בהתאם לתחנות לימוד מחוץ לכיתה. נקודת המוצא כאן איננה תכנית לימודים מסוימת, אלא התאמתן של תכניות לימודים מגוונות למקום מסוים שבו עתיד להתקיים השיעור החוץ-כיתתי.

פרויקט המיפוי נערך בשנים תשמ"ה-תשמ"ו בשיתוף פעולה עם צוותים באגף לתכניות לימודים. בכל לוח-מיפוי צוינו שמותיהם של המסייעים בהכנתו.